

Kristinuskon historiaa Japanissa

Miia Marttio

Julkaisu: Harukaze – Kirjoituksia Japanin kulttuurista.

Numero: 6.

Julkaisupäivämäärä: 15.9.2011.

Julkaisija: Japani-opinnot, Oulun yliopisto, Oulu.

ISSN: 1458-2899.

URL: http://www oulu.fi/hutk/japani/Harukaze/Marttio_2011.pdf

Asiasanat: Francis Xavier, uskonnot, kristinusko, jesuiitat.

Jo toistatuhatta vuotta kristinusko on ollut yksi maailmanlaajuisesti levinneimmistä uskonnoista. Kristittyjä seurakuntia löytyy niin urbaaneilta asutusalueilta kuin maaseuduiltakin. Tässä ei Japanikaan ole poikkeus. Tämä artikkeli valottaa kristinuskon historiaa Japanissa 1500-luvulta aina 1800-luvun lopun modernisoituvaan yhteiskuntaan saakka.

Kristinuskon maailmanlaajuista levinneisyyttä ei kukaan voine kieltää. Kristinusko saapui Japaniin ensimmäisen kerran jo 1500-luvulla ja on vuosisatojen kuluessa muokkautunut aivan omalaatuiseksi. Japanin kristillisyydellä on oma mielenkiintoinen historiansa, joka poikkeaa usealla tavalla muista maista, joihin kristinusko on levinnyt. Yksi esimerkkitapaus muiden joukossa on vuosisatoja piilossa pysytelleiden salaisten kristittyjen yhteisöt (*kakure kirishitan*), joita myös tässä artikkelissa pohditaan. Lisäksi Japanissa useimmista muista maista poiketen kristinuskolle asetettiin ankaria säännöksiä ja lopulta kaiken kattava kieltäminen uskon harjoittamiselle.

KRISTINUSKON RANTAUTUMINEN JAPANIIN

Kristinuskolla on suhteellisen pitkä historia Japanissa. Uuden länsimaisen uskonnon toi maahan portugalilainen jesuiittamunkki **Francis Xavier** vuonna 1549, jolloin hän saapui Kageshiman saarelle. Tehtävänään hänellä oli levittää kristinuskon sanaa uusille alueille ja saada käännyttäisiä katolisen kirkon piiriin. Ajankohdan Japaniin kohdistuvalle lähetystyölleen Xavier osasi tietämättään ajoittaa hyvin, koska Japani oli tuolloin sisäisten ongelmien ja sisällissodan raatelema. Uusien ajatusten ja tuulien kaipuessa kristinusko saavutti nopeasti suosiota niin tavallisen kansan kuin daimioiden eli alueellisten johtajien joukossa.

Uusien käännyttäisten määrän uskotaan pian kristinuskon ensiesittäytymisen jälkeen saavuttaneen jopa melkein miljoonan asukkaan verran tuolloisen Japanin kahdentoista miljoonan asukkaan joukosta. Uusi uskonto avasi mahdollisuudet myös kaupankäyntiin Portugalin kanssa, joten varsinkin läntiset daimiokunnat suosivat kristinuskoa. Tällaisessa kaupankäynnissä kunnostautui varsinkin Nagasaki, josta kehittyi hyvin nopeasti kristitty kaupunki ja vilkas Japanin ja Portugalin välinen kauppakeskus. Ensimmäisten jesuiitta-lähetysaarnajien perässä seurasi jonkun ajan päästä myös muiden katolisen kirkon veljenkuntien edustajia kuten fransiskaaneja ja augustinolaisia.

Yhdeksi syyksi kristinuskon nopealle leviämälle ja laajalle hyväksymiselle voidaan sanoa, että aluksi kristinuskoa ei mielletty niinkään uudeksi uskonnoksi vaan uudeksi buddhalaisuuden suuntaukseksi. Tämän vuoksi monet japanilaiset hyväksyivät kristinuskon nopeasti ja lisäsivät uudet rituaalit buddhalaisuuden ja shintolaisuuden rinnalle päivittäisiin toimiinsa. Tuohon aikaan vain yhden jumalan palvominen oli ennenkuulumatonta japanilaisille ja ajatus siitä oudoksutti ihmisiä. Sen seurauksena lähetysaarnajat keskittyivätkin aluksi enemmän käännyttäisten määrän kuin laadun lisäämi-

seen eivätkä niinkään muuttaneet vallitsevaa käsitystä kristinuskon buddhalaisesta alkuperästä. Vankan käännyntäisten pohjan rakentamisen jälkeen he kiinnittivät enemmän huomiota seuraajiensa uskon vahvistamiseen ja yhden kaikkivaltiaan jumalan hyväksymiseen.

Läntiset daimiokunnat näkivät uudessa uskonnossa ja eritoten sen tuomassa kaupankäynnissä portugalilaisten kanssa mahdollisuuden vahvistaa asemiaan muihin Japanin alueisiin nähden. Osassa näistä alueista viranomaiset järjestivät laajamittaisia kristinuskoon kastamistilaisuuksia parantaakseen asemiaan uusien kauppakumppaniensa silmissä. Tämän vuoksi on vaikea sanoa, kuinka moni ensimmäisten käännyntäisaaltojen uusista kristityistä oli todella kristinuskon hartaita harjoittajia ja ymmärsi kristinuskon todellisen sanoman yhdestä jumalasta, ja ketkä seurasivat vain vallanpitäjiensä käskyä. Läntisten alueiden vallanpitäjät jopa pakottivat buddhalaisia munkkeja kääntymään kristityiksi ja takavarikoivat heidän temppeleinsä muuttaakseen ne kirkoiksi lähetyssaarnaajien käyttöön.

UHKAKUVAN MUODOSTUMINEN

Vaikka kristinusko saavutti nopeasti suuren määrän kannattajia, löysi se varsin pian myös vastustajia. Kristinuskon tulon aikaan Japani kävi läpi suuria muutoksia kehittyen vähitellen yksittäisistä keskenään taistelevista daimiokunnista keskushallinnon alaiseksi keisarikunnaksi. Japanin lopullisen yhdistymisen aikaansaanut daimio **Toyotomi Hideyoshi** käytti kristittyjä ja lähetyssaarnaajia hyväkseen saadakseen tukea sotaretkilleen yhdistäessään Japania keskushallintonsa alle.

Yhdistymisen jälkeen ja Japanin mahdollisen valloituksen pelossa Hideyoshi kuitenkin muutti politiikkansa suuntaa ja julkaisi useita kristinuskoa koskevia kieltoja ja rajoituksia. Lähetyssaarnaajat pakotettiin aluksi siirtymään Nagasakiin, joka siirrettiin viranomaisten valvonnan alaisuuteen. Lähetyssaarnaajat saivat jatkaa toimiaan hetken Nagasakissa, joskin pienimuotoisemmin kuin aiemmin. Tästä tilanne kuitenkin paheni johtuen maastakarkoitusten lisäksi jopa lähetyssaarnaajien ja heidän seuraajiensa ristiinnaulitsemiseen ja todelliseen vainoamiseen. Kirkot määrättiin tuhottaviksi ja käännyntäisiä valvottiin tiukasti. Hideyoshin pelko Japanin joutumisesta kristinuskon vaikutuksen kautta eurooppalaisten valloittajien käsiin johti lopulta maan sulkeutumiseen ulkomaailmalta. Yhteydet jesuiittojen tukijaan Portugaliin katkesivat näin, mikä vaikeutti omalta osaltaan lähetyssaarnaajien työtä Japanissa. He ja heidän seuraajansa olivat näin pakotettuja siirtämään toimintansa salaiseksi tai hylkäämään uskonsa henkensä pitimiksi. Toyotomi Hideyoshin seuraaja, Japanin Tokugawa-kauden ensimmäinen sotilashallitsija ja *shōgun* **Tokugawa Ieyasu** tiukensi kristinuskon kieltäviä säännöksiä ja lakeja muutaman vuoden valtaan astumisensa jälkeen. Tämä tarkoitti sitä, että viimeisetkin säilyneet kristittyjen kirkkorakennukset ja luostarit tuhottiin ja useita tuhansia käännyntäisiä surmattiin sekä osa karkotettiin Manilaan ja Macaoon. Vuonna 1614 sotilashallitus julkaisi ehdottoman kiellon kristinuskoa vastaan. Se säilyi voimassa siihen asti kunnes Japani avasi taas ovensa ulkomaailmalle 1800-luvun puolella välissä, solmien kauppaa- ja ystävyys sopimuksia läntisten suurvaltojen kanssa. Suuret määrät käännyntäisiä siirtyi lopullisesti maan alle pakoon vainoa ja karkotetut lähetyssaarnaajat yrittivät kaikin keinoin palata takaisin Japaniin jatkaakseen uskon sanoman levittämistä.

Vuoden 1614 määräyksen jälkeen Japanin sotilashallituksella oli useita eri keinoja selvittää, missä kristityt piileksivät. Rangaistukset kiinni jääneille olivat usein erittäin ankarat. Rangaistuskeinoina käytettiin erilaisia kidutuskeinoja, muun muassa ristiinnaulitsemista ja roviolla polttamista. Ankarat rangaistukset saivat aikaan kristittyjen jou-

kossa pelkoa, mutta myös uskon vahvistumista. Tämän huomattuaan sotilashallitus siirtyi rangaistuksissaan enemmän kiduttamiseen kuin kristittyjen surmaamiseen ja yritti sen myötä saada käännyttäiset jättämään uuden uskonsa ja palaamaan buddhalaisuuden ja shintolaisuuden piiriin.

Seuraavan kahdensadan vuoden aikana Japanin kristityt saivat kokea ankaraa vainoa ja joutuivat välttelemään viranomaisten keinoja saada kiinni kristinuskoa salassa harjoittaneet. Hallitus jopa perusti perheryhmittymiä (*goningumi*), joiden tarkoituksena oli valvoa ryhmittymien jäseniä kristinuskon varalta. Jos ryhmän joukosta löytyi yksikin kristitty, oli koko ryhmä tuomittu rangaistukseen. Rankaisemalla myös ryhmään kuuluvia kristinuskoa harjoittamattomia henkilöitä, oli viranomaisten tarkoitus saada kristityt tuntemaan sillä syyllisyydentunnetta teoistaan. *Goningumin* lisäksi keinoja olivat muun muassa kirjalliset todistukset uskosta luopumisesta (*korobi kakimono*) sekä kirjoittautuminen buddhalaisten tempeleiden jäsenlistoihin. Kiinni jääneet kristityt saivat mahdollisuuden säilyttää henkensä, jos suostuivat luopumaan uskostaan. Tämä heidän oli tehtävä samalla kun he polkivat maahan asetettua pyhää kuvaa joko Jeesus Kristuksesta tai Mariasta. Tätä keinoa käytettiin myös uskovaisten paljastamiseksi; kieltäytyminen ja muuten epäilyttävästi käyttäytyminen johtivat kristityksi tuomitsemiseen ja rangaistukseen. Kiinni jääneiden mutta uskonsa kieltäneiden kristittyjen tuli toistaa tämä rituaali kerran vuodessa. Tämän lisäksi sekä heitä että heidän sukulaisiaan ja tuttaviaan valottiin ankarasti heidän loppuelämänsä ajan.

SALAISET KRISTITYT

Vuosisatojen vainoamisen seurauksena kristinuskko Japanissa sai aivan uudenlaisia, muualla kristityssä maailmassa tuntemattomia suuntauksia ja rituaaleja. Ilman kiinteää yhteyttä katolisen kirkon keskukseen Roomaan, japanilaisten uskon harjoittaminen menetti omalta osaltaan kristinuskon peruspiirteitä ja sulautui osaksi Japanin muihin uskontoihin, buddhalaisuuteen ja shintolaisuuteen, sekä vanhoihin kansanperinteisiin. Kristinuskko muuntui yksilön uskon harjoittamisesta koko yhteisön uskoksi. Yksi syy, miksi kristinuskko muuttui niin voimakkaasti Japanissa, on se että vuosisatojen ajan käytössä olleet uskon harjoittamisen salauskeinot ja niiden apuvälineet sulautuivat osaksi itse uskontoa.

Lännessä tunnetun kristinuskon tuonpuoleisen elämän kilvoittelu ei saanut Japanissa kovinkaan suurta merkitystä. Uskon suurimmat tavoitteet siirtyivät kuoleman jälkeisestä maanpäälliseen hyvään ja terveelliseen elämään. Koska kristinuskon alkuvaiheissa osa japanilaisista kääntyi kristityiksi pelkästään paikallisen sotilaspäällikkönsä ohjeistuksesta, menetti myös uskon teologinen puoli merkitystään. Uskonnollisten rituaalien perimmäinen ajatus hukkui vuosikymmenien saatossa muodostuen näin vain tavaksi. Uskovaisten joukosta löytyi kuitenkin myös kristinuskon perimmäisiä ajatuksia ja ohjeita seuraavia uskon harjoittajia.

Vainovuosien aikana uskovaisten tuli olla erittäin varovaisia uskonsa harjoittamisessa. Sotilashallinnolla oli käytössään monenlaisia tapoja, joilla saada selville kristinuskon harjoittajat. Uskovaisia valvoivat sotilashallituksen viranomaisten lisäksi naapurustot sekä erityiset vakoojat, joiden tehtävänä oli seurata epäiltyjä kansalaisia ja raportoida löydöksistään viranomaisille. Tuohon aikaan uskovaisen auttamisesta ja piilottamisesta sai ankaran rangaistuksen, joten myös läheiset naapurit saattoivat kääntyä toisiaan vastaan saadessaan selville, ketkä harjoittivat kristinuskoa.

Lähetysaarnajien karkottamisesta huolimatta maahan saapui salassa useita munkkeja ja pappeja jatkamaan kristinuskon levittämistä. He joutuivat piileksimään vangitsemisen pelossa ja usein myös naamioituivat kauppiaksi hämätäkseen viranomaisia. Eräs piiloutumiskeino oli kaivaa talon lattialautojen alle kuoppa, jossa oleskelemalla he yrittivät välttää viranomaisten katseen. Myös tavalliset uskovaiset joutuivat turvautumaan erinäisiin keinoihin salatakseen uskonsa. Tavallisimmin he julkisesti kielsivät uskonsa, mutta harjoittivat silti salassa kristinuskon rituaaleja kuten ripittäytymistä. Uskovaisten kokoontumiset saattoivat joskus päättyä sotilashallituksen suorittamaan ratsiaan, jolloin useita kymmeniä uskovaisia menetti henkensä.

Marttyyrikuolemasta tuli asia, jonka japanilaiset kristityt ikään kuin oppivat hyväksymään. Hartaat uskovaiset valmistautuivat marttyyrikuolemaan henkisesti ja kiinni jäädessään he olivat jo useimmiten hyväksyneet kohtalonsa marttyyrina. Tämä tietenkään ei pätenyt kaikkiin uskovaisiin. Osalle usko oli tärkeä, mutta he silti näkivät parhaaseen kieltää julkisesti osallisuutensa kristinuskon harjoittamiseen ja näin säilyttivät sekä omansa että läheistensä henget.

JAPANIN AVAUTUMINEN – KRISTINUSKON UUSI MAHDOLLISUUS

Kristinuskon kielletyt vuodet päättyivät vihdoinkin vuonna 1873, kun Japani osaksi länsimaiden painostuksesta lakkasi noudattamasta kristinuskoa koskevia kieltoja ja lakeja. Tämän jälkeen kaikkien yllätykseksi joukko kristittyjä japanilaisia toi uskonsa julki sekä Japanin hallitukselle että ulkomaailmalle. Osa kristityistä solmi uudet suhteet Rooman katolisen kirkon kanssa, kun taas osa ryhmittymästä tyytyi seuraamaan esi-isänsä varsin omalaatuisia opetuksia kristinuskosta. Kristittyjen salaisten vuosien aikana Nagasaki säilytti asemansa uskovaisten pääpaikkana, ja sitä se on myös tänäkin päivänä. Muualla Japanissa kristittyjen määrä on kutistunut vain muutama prosenttiin väestöstä. Sen sijaan Nagasakissa on yhä pieni kristittyjen yhteisö, joka pitää esi-isänsä lailalla yllä vuosisataisia perinteitä ja arvoja.

LÄHTEET

Higashibaba, Ikuo. *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. Leiden, NLD: Brill, N.H.E.J., N.V. Koninklijke, Boekhandel en Drukkerij, 2001. p 164. <http://site.ebrary.com/lib/oulu/Doc?id=10089156&ppg=197> (luettu 27.4.2009)

Fält, Olavi K. *Japanin kulttuuri*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2006

Miyazaki, Kentaro. *Hidden Christians in Contemporary Nagasaki*. Translated by Brian Burke-Gaffney http://www.uwosh.edu/faculty_staff/earns/miyazaki.html (luettu 26.4.2009)

Mullins, Mark R. *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. University of Hawaii Press, 1998
<http://site.ebrary.com.proxy.pc124152.oulu.fi:8080/lib/oulu/docDetail.action?docID=10015593&p00=christianity%20made%20in%20japan>

Mullins, Mark R. *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden, NLD: Brill, N.H.E.J., N.V. Koninklijke, Boekhandel en Drukkerij, 2003. p 24. <http://site.ebrary.com/lib/oulu/Doc?id=10090474&ppg=35> (luettu 26.4.2009)

Photo-Documentary of Christian history in Japan with Concentration on Hidden Christians <http://www.stolaf.edu/depts/asian-studies/projects/kakurekirishitan> (luettu 27.4.2009)